

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE
Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

ADMINISTRACIÓ:

St. Bernat, 5, Pral. 2.^a
CIUTAT DE MALLORCA
Administrador: Juan Riuort.

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes an es qui s'ho guany

A ON LA VENEN?

A Manacor: Ca-mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.

A Palma: Llibreria d'En Guasp Morey, 6.—Taller d'encunacions d'En Francesc Ferrer Sta. Eularia, 25.—Llibreria de N. Ernest Frau, Brossa.—Llibreria Amengual y Muntaner.

Dia i posarem an el Rdm. Bisbe novell el següent telegrama: «A Bisbe Mallorca.—Seminari València.—Envia coral enhorabona Consagració, ofereix sumissió, acatament i reverencia, demana Bendició Pastoral.—Administrador setmanari: LA AURORA.»

I hem rebuda la contesta següent:

«El Obispo de Mallorca B. L. M. al Sr. Administrador del semanario LA AURORA y le agradece en el alma su cariñosa felicitación Dios N. Sr. que le pague su interés y afecto.

«D. Rigoberto Domenech Valls aprovecha esta ocasión para reiterar a V. el testimonio de su consideración más distinguida.

«València 8 de Octubre de 1916.

Masonots!

A certs diaris italians, coneguts p'els seu masonisme fulminant, els és caigut molt tort que es Cardenal Secretari d'Estat del Papa haja protestat de que s'Estat italià s'incautàs des Palau de Venècia, residència de s'Embaixador d'Austria davant el Papa, i volen suposar que tal protesta és una ofensa a Italia i un acte de parcialitat a favor d'ets Imperis Centrals i contra sa neutralitat. Ets aliats son així; tot lo que no los fa es brou gras, e-hu callifiquen de contrari a sa neutralitat, sobre tot si se tracta des clero i especialment de la Santa Seu. ¡No haurien d'esser aquells diaris missatges d'En Barrufet! ¡ès ben natural que fassen lo que fan: barrufetades i dimoniades!

Es que sa masoneria italiana en du del Papa un dimoni a cada cabei; bé pot obrar rectament el Papa, que es missatges de sa masoneria i d'En Barrufet sempre hi han de trobar que dir, i li han de llevar sa pell i presentar-lo com un inimic d'Italia. ¡Quin grapat de polissons, bandetjats, criminals i no-ninguns!

Sectarisme furios

Aquest titol donà L'Osservatore Romano de 8 de setembre a un article que publicà contra sa masoneria italiana, que redobla ets atacs an el Papa des que esclatà sa guerra europea. Ara, di: L'Osservatore, calumnia el Sum Pontific perque no llansa llamps d'excomunionis contra ets Imperis Centrals, això és, alemanys i austriacs, que diu sa Masoneria que son tota sa causa de sa guerra. Sa masoneria, que no du altra idea que fer fer ui a la Santa Seu, ara la voldria fer servir d'instrument des seus fins i propòsits criminals. Sa masoneria fa això per mantenir viu i fer créixer més i més s'odi an el Papa entre es populatge, an-e qui predica sempre que el Papa és es gran inimic des benestar públic; i lo que cerca amb això sa masoneria, és tenir es populatge a favor seu per quant acabi sa guerra, acab com acab, per porer seguir fent-ne de ses seues.

Sa masoneria lo que voldria que el Papa se declaràs a favor d'ets aliats o contra ets aliats, per porer lo atacar i acusar de parcial. En quant an això sa masoneria beura fresc; el Papa comensa per tenir sentit comú i lla ò un conseier que no s'erra mai: Deu Esperit Sant.

Una mostra de sa campanya de calumnies masoniques contra el Papa és lo que conta La Civiltà Cattolica de Roma, que es paperot de Milan Capitan Fracassa s'arriscà a dir: «Es Vaticà ha demostrat molt d'interés p'els presoners austriacs, allà on no hem sabut trobar cap document de que haja donada cap passa p'els presoners italians». Fa notar La Civiltà lo tapat que va i lo curt de memoria que és es paperot de Milan perque n'hi ha a betzel de documents que proven que el Papa se desteixina i se preocupa a favor des presoners italians.

El Papa no sols se cuida des presoners italians, sino de tots ets altres necessitants que hi haja. Es una cosa que commou allò que feu el Papa per que ses cartes d'un parei de nines que pogueren fogir de Constantinopla, poguessen arribar a mans de sos pares, que eren an aqueixa ciutat. Un Bisbe des nord d'Italia envià aqueixes cartes an el Papa per veure si les poria fer arribar a Constantinopla, ja que no era possible que hi arribassen p'els correu ordinari. El Papa feu extractar aquelles cartes i llavò envià un despatx oficial an es Delegat Apostòlic de Constantinopla, posant-hi sa sustancia de tals cartes, per que es Delegat Apostòlic e-hu comunicàs an es pares d'aquelles nines. Ho feren així i aquells pares d'aquesta manera pogueren constatar a ses seues fiones per via des Delegat del Papa.

L'Osservatore Romano, degudament informat ha fet a sebre que són una solemne mentida ses declaracions que un tal Reizac, que se deia corresponsal belga, atribuï an el Cardenal Secretari d'Estat del Papa, allà on dit Cardenal no ha conversat mai amb tal Reizac. I ara anau-vós-ne a fiar des diaris aliats. ¡Quins altardos!

Estadística sucrera de Cuba

Sa Secretaria d'Hisenda d'aquella República ha publicat un follet interesant que resumeix s'estadística sucrera corresponent a sa zafrà (fabricació des sucre) de 1914 a 1915. De ses claries publicades se dedueix que fonc sa zafrà més grossa que se fos vista mai. Feren 2.649.488 tonellades de sucre de guarapo i 24.946 tonellades de sucre de mel; hi hagué 70.000 tonellades més que s'any anterior. Molgueren canya set fàbriques a Pinar del Rio, vint a l'Havana, 40 a Matanzas, 68 a Santa Clara, 9 a Camagüey i 33 a Orient: 177 fàbriques entre totes, set més que s'any anterior: d'aqueixes fàbriques n'hi ha 76 de cubans, 44 d'espanyols, 44 de norteamericans i 13 d'altres nacionalitats.—Molgueren més de dos mil docents tretze milions de roves de canya, que donaren es deu i mig per cent, un petit més poc que s'any anterior que donà s'onze i prop d'un terç per cent.—Sa producció de mel fou de cent tretze milions i mig de galons (mesura inglesa—nou cortans), resultant devuit milions més que s'any anterior.—Sa producció d'alcohol puja a devuit milions de litres, un milió i mig manco que s'any anterior; però en

canvi feren vint i sis milions i mig de litres d'aigordent, això és, setze milions més que s'any anterior. S'exportació d'aigordent ha triplicat amb un any.—Sa valor de sa zafrà de l'any 1914 a 1915 es de nou cents vuitanta cinc milions de pessetes. I com enguany ha augmentat sa producció i sa fabricació, sa zafrà és estada més grossa que mai, particularment en valor des productes, per lo quant amb motiu de sa guerra europea ha pujat es sucre una cosa de no dir. Per això són molts que se dediquen a fomenar i conrar grans colònies, i ses companyies gasten barbaridats per fer fàbriques noves.

Per la «Ultima Hora»

Aquest diari xètxera se veu que no mos pot païr i que en du un dimoni a cada cabei de LA AURORA. Aqueix dies passats arribà a s'estrem vergonyós de fer de policia d'ets aliats contro noltros, denunciant-mos a ses ires aliades. Se veu que es seu gust seria que s'Autoritat mos esceiàs i mos llevàs des mig per inimics i comprometedors de la Patria. Idò sí, La Ultima Hora mos acusa de germanòfils, tota enrabiada de veure que negú ha fet cas de s'enfilai de càrrecs que no para d'etzibar-mos, que ella creu formidables, però que es public consider risibles. En vista d'això, mos volem venjar de La Ultima Hora d'una manera aborronadora. Ella mos acusa de germanòfils; idò noltros l'acusam a ella de aliadòfila, francòfila, anglòfila i... carabassenc.

Si carabassenc té que esser un diari que se passa més de dos anys fent sa causa d'ets aliats per activa i per passiva, i llavò té sa poca alatxa d'escandalisar-se de que hi haja un altra periòdic que demostrí simpaties p'ets Imperis Centrals, acusant-lo per això de mal patriota i de atentador de sa neutralitat d'Espanya. ¿Voleu jo revelers de La Ultima Hora! no esser tan batzans? ¿A on treu cap pretenir que aquí just se puguen demostrar simpaties p'ets aliats sensa comprometre sa neutralitat i que sia comprometre-la demostrar-ne p'ets Imperis Centrals? Si es demostrar simpaties per aqueis, és atentar contra sa neutralitat; ¿no hu serà demostrar-ne p'ets aliats? que és lo que voltros heu fet sempre des que esclatà sa guerra. De manera que, si hi ha un periòdic a Mallorca que no puga parlar de respecte a sa neutralitat, és, precisament La Ultima Hora, perque des que esclatà sa guerra, no ha fet més que anar contra ets Imperis Centrals i ajudar amb còs i cordes an ets aliats. Per lo mateix jo estornells de beurada de La Ultima Hora! abans de tractar de geperuts ets altres, miravos primer es gep colossal que vos fa anar ajopits; i en haver-lo-vos curat, ja anireu a protestar des gep d'ets altres. *Medice cura te ipsum!* ¡Quins soldats d'espardenyeta que hi ha en voltros!

S'Obreretxo Balear

Dissapte passat sortí fet un dimoni perque un des bajoques que l'escriuen, passava per una plassa de Ciutat i notà que dues Monges captaven i tots es venedors los donaven qualque cosa, i llavò passà per un carrer i trobà altres Monges que captaven i a cada casa també los donaven qualque cosa. ¿S'és vist res més ridícul que aqueixa rabiada de

s'Obreretxo? ¿No se diu ell partidari de sa sobirania popular i de sa llibertat? I si sa gent vol donar a ses Monges, ¿què és això més que un acte de sobirania popular? Ah! però és que es socialistes volen sa sobirania popular a favor d'ells; si ha de favorir monges, capellans, gent d'Esglesia, ja no volen sa sobirania popular. Ells tenen sempre dins sa boca es bé des poble; però si d'aqueix bé se'n ha d'aprofitar sa gent d'Esglesia, el dimoni que la se'n ga o que hi peguí un llamp. ¡Quins farsants que hi ha en sos socialistes! ¡Polissardos!

Una làpida que han posada a la Seu.

Sí, dins sa capella de St. Jeroni, just davant sa tomba des Marqués de la Ramana, no fa gaire que han posada una làpida de marbre blanc, ben grossa i plena de lletres en llatí, que diuen tot això que hu giram en mallorquí per que tothom puga sebre de que se tracta:

«Aquí feu | lo Molt Il·lustre Mn. Jeroni Garau, Prevere, | Canonge d'aquesta Santa Esglesia Catedral, | que le hi feu | el Pontific Màxim St. Pio V, | havent exercit varis Ofcis dins la Curia Romana. | Benemèrit de la Patria, | fundà i dotà de rendes congrues | el monestir de la Benaventurada Verge Maria de la Consolació | per hospici de donzelles pobres | Deixà molts de censals per assistir a pobres. | Els tapisos teixits | i plens de figures | que encara posen a la Seu els dies de festa grossa | fonc ell que los hi deixà. C | onsagrà a St. Jeroni aqueixa capella, | que elegí per tomba d'ell i de los seus, | i la decorà amb lo retaule que hi ha. | Se morí dia 21 de abril de l'any del Senyar 1607 | Reposi en pau. | Per que no se perdés la recordansa d'un homo tan notable | el Capitol de Canonges de Mallorca | l'any 1915 | feu posar aquí aqueixa làpida.

¿Ho sabeu ara què és aqueixa pedra marbre que han posada a sa capella de St. Jeroni de la Seu? Aqueix Canonge Garau, que feu tantes de coses per Deu i l'Esglesia i es pobres desvalguts, com se morí, l'enterraren dins aqueixa capella. I no hi hagué una bona ànima que anàs a posar-hi una mica d'inscripció per fer recordar a ses generacions venidores es grans mèrits de tal Canonge; passà temps i temps i a poc poc s'anà esborrant de sa memoria de la gent sa recordansa d'un homo tan notable, i s'arriba a perdre de tot, fins que l'any 1893 el Bolletí de l'Arqueològica Luliana li dedicà tot un nombre de 46 planes, contant fil per randa i espinzellant totes ses coses que feu, fundà i deixà, que foren tantes i tan glorioses i de profit p'els pobres. Es col·legi-hospici per criansa i educació de donzelles pobres i es molts de censals que deixà per assistir a necessitants, es Govern liberals e-hu feren tot mal-bé, e-hu passaren tot an el dimoni, come Govern de sobirania popular i lluneneres de civilisació i cultura. Això es una de tantes proves de que es gran inimic de sa pobrea és estat es liberalisme, es Govern liberals.

¿Que hu sentiú, socialistes, que no vos aturau d'escandiar que l'Esglesia és estada sempre sa gran inimiga de s'educació i de s'instrucció de sa dona?

An es sigle XVI, en plena època inquisitorial, a Mallorca una monja, Sor Elisabet Cifre, fundà *La Criansa* i aqueix canonge Garau es col·legi hospici de la Consolació, per criar, educar i ensenyar donzelles, tan riques com pobres!

«E-hu veis com mentiu tan alts com sou, quant deis que l'Església és inimiga de s'educa ió i de s'instrucció de sa dona?»

Es viure que tenen a França es treballadors.

Es molt lluminosa i eloquent aqueixa carta que un tal M. Ciges Aparició publica desde París, a on se troba, demunt *El Imparcial* de Madrid, lletgiu-la per un gust.

A los obreros españoles

«Insistimos, puesto que los ilusos no escarmentan.

«Leo en una carta de mi madre:

«Los obreros tienen trabajo en el pueblo; pero prefieren marcharse a Francia, creyendo que ahí encontrarán el oro y el moro.»

«Desde el Avéyron me escribe un obrero de mi pueblo, que vino en busca del oro y el moro:

«Estoy muy mal aquí. Me hacen trabajar en un oficio que no es el mío, y como la vida está muy cara, apenas puedo comer. Quiero marcharme del lugar; pero no me dejan si antes no presento un contrato de trabajo empleándome en otra parte. Le suplico, por lo que más quiera en el mundo, que al recibo de ésta vea a un patrón cualquiera y le pida una carta diciendo que me da trabajo en su casa, y que un comisario de Policía autorice la carta.»

«Hágalo por su madre, que estoy muy mal y ya me parece tarde de verme en París!»

«¿Y qué va a hacer en París mi paisano? Tal vez lo que estos dos jóvenes de Quesada, provincia de Jaén, que me escriben:

«Hace un mes que llegamos a París, y deseamos trasladarnos a Inglaterra, donde encontraremos trabajo; pero en el Consulado inglés nos han dicho que no pueden darnos el pasaporte sin presentar un documento demostrando que vamos empleados. Usted, que tendrá amigos en Londres, podría escribirles para que le envíen dos cartas a nuestro nombre haciendo constar que tenemos trabajo.»

«Etcétera...

«Para más informes sobre estos tristes ilusos, que hallando trabajo en casa corren el mundo buscando el oro y el moro, dirigirse a nuestra Embajada o Consulado en París, que podrán darlos a centenares.

«Si a pesar de tantos desengaños insisten los obreros en venir, sepan por las siguientes cifras cuales son el oro y el moro que les esperan. Pertenecen mis datos a dos estudios, uno del vizconde d'Avenel, publicado en la *Revue des Deux Mondes*; otro de M. Ernesto Lemonon, en la *Revue Hebdomadaire*, y ambos consagrados a la vida cara, el primero en Francia, el último entre todos los beligerantes.

«Puesto que ahora sólo se trata de aquella despojaré mi enumeración de lo ocioso, y aun la circunscribiré a los principales artículos de consumo. Las carnes han aumentado desde que empezó la guerra, más del 50 por 100.

«El precio del pescado dice y demuestra Lemonon—se ha triplicado. La mayoría de las legumbres revelan un alza fortísima. Las patatas, doble precio; las coles, que costaban antes unos 7 francos los 100 kilos, valen hoy 24. Algunas legumbres secas casi han doblado. Los guisantes pasan de 0.70 el kilo, a 1.60 francos. El arroz, que durante algún tiempo no había variado, cuesta ya tres veces más que antes de la guerra. El azúcar, que en julio de

1914 valía, al por mayor 34 francos los 100 kilos pasa ahora a 100 francos. (En los establecimientos de comestibles resulta recargado en otro 50 por 100 el kilo que adquiere el consumidor.) Ciertos artículos corrientes son igualmente carísimos y rarísimos; el litro de alcohol para quemar ha pasado de 50 céntimos a 1.50 francos; el kilo de bujías, de 1.90 a 2.50 francos. El millar de huevos, que se pagava en 1913 de 80 a 125 francos, vale hoy de 160 a 240 francos. El alza de la manteca bretona (recuerde el emigrante que en Francia no se cocina con el económico aceite) llega al 90 al 100; la de Isigny, al 40. Los quesos han aumentado en el 70 100 y 120 por 100, según las clases. El vino tinto de Argelia, que valía el hectolitro 30 francos en julio de 1914, ha subido a 80 u 85. La tonelada de carbón resulta a 120 francos, en vez de 67.

«Estos precios son los corrientes en el Mercado central (*les Halles*), donde el obrero no irá a comprar el carbón por toneladas ni el vino por ectolitros. Una nota advierte en el estudio de la *Revue Hebdomadaire*: «Los precios son, naturalmente, más elevados en los comercios al por menor.»

«L'*Humanité* decía ayer que, obligados por el enorme encarecimiento de las subsistencias, los obreros y funcionarios públicos, con sueldo inferior a 4.000 francos, se disponían a exigir una indemnización llamada «de vida cara».

«¿Tendremos huelgas?»

«Y no va más.

«Quien prefiera dejar el trabajo de su casa por el oro y el moro de la ajena, sólo tiene que pasar la frontera.

M. Ciges Aparicio

«Paris, 6 de septiembre.

«Que el sentiu an aqueix rossinyol? Es treballadors que duen idea d'anar-se'n a França per guanyar més, los convidria ferm ficar-se en lo que conta de París aqueix Ciges Aparicio, que hi és i que demostra que a França es queviures han pujat encara molt més que no dins Espanya.

Són molts es treballadors espanyols que se'n van a França per guanyar més, i llavò se'n duen s'aumut p'es cap, és tir los surt per sa culassa.

ENTREVERSOS

L'Amo'n Llorens Caldantey

II

¡Bon vespre, germans!

Germà bo del l'Amo'n Llorens Caldantey de Manacor era el Pare Francesc, irare domínic, que sa major part de sa vida l'hagué de passar fóra des Convent perque els revolucionaris de l'any 1835 no volten freres i els-e feren buliar de per tot arreu.

El P. Francesc era un predicador molt eloquent i apostòlic, que a mitjan sigle XIX anà a predicar missions p'es pobles de Mallorca amb el famós Monseñor Cabrera. S'inspirà a en ses obres de Sant Leonart de Porto-Maurizio i feia uns sermons profitosos de tot.

Fou Rector molts d'anys de s'església de St. Vicens Ferrer de Manacor, a on exercitava amb gros fervor els sagrats Ministeris; i apesar de que tot ell era suavitat i dolçura, era rigorós i inexorable amb sos vicis, i especialment amb s'inimic mortal del Bon Jesús, que és es pecat. Sempré solia estar xalest i trempat, i per això li agradava moltíssim cantar i fer cantar cobles polides, especialment del Rosari dins es mes d'octubre; tenia s'apecte una mica server i adust. Sobre tot quant predicava de ses veritats eternes, que retgirava qualsevol que tenia temer de Deu. Com que el vegem encara, quant èrem allòts; que, demunt

sa trona parexia com s'Angel de l'*Apocalipsis*, com Sant Vicens Ferrer, de sa mateixa orde, que exclamava: ¡Temeu a Deu i donau-li s'honor que se mereix!

Com atacava d'una manera terrible tota classe de vicis, es dolents i sobre-tot cerris liberals no'l porien veure; lo mateix que es lladres no poren veure es Civils, però lo no'l porien veure.

Es poble conta qualque fet de que el volten matar, i fins i tot de que una vegada a la mala hora, de la nit, amb s'excusa d'anar a confessar un malalt, el se'n menaren per carrers esbarrats fins a fora vila, i ja comensaven a fer li dir es *Credeu* per matar-lo, però Deu llavò hu desbaratà milagrosament.

Devers l'any 1861, essent l'amo'n Llorens Baile de Manacor, se'n anava ben demat i Ciutat amb un carretó, i quant fone an es *Creuers*, devora aquí on és ara sa *fàbrica de ses Perles*, troba dos homs de no gaire bona ombra, i un d'ells l'atura i li demana:

—L'amo, ¿que vos n'anau a Ciutat?

—Si-fa! contestà l'amo.

—¿Que tornau avui? demana aquell.

—Jo no'n fas comptes, diu l'amo'n Llorens.

Efectivament anava a veure es seu Senyor i contava romandre a Ciutat per feines; però li caigué tan a'all aquella escumosa, que no la se poria treure des cap. Per quin motiu li havien de fer aquelles preguntes? A Ciutat se sabé enginyar per enllestir feines amb una grapada, i cap a Manacor més que depressa! Hi arribà fosca negra; sopa i se'n va a colgar tothom, encara que ell la tenia a sa sola de ses sabates sa sòn. Se colgà així mateix però no pogué aclucar ets uis.

Devers la una de la nit sent un poc de remor a sa paret de ca-seua, a sa banda des Còs. Sens fer gens de renou s'aixeca, guaita per una finestra i me guipa un parei d'homos que alsen una escala, l'atraquen baix de sa finestra de sa cambra a on dormia el P. Francesc.

Aquí l'amo'n Llorens, que no menava por a negú en no esser a Deu, en lloc de cridar es pareier o algun altre de la casa, surt com un coet per sa cotxeria que està a sa banda des Còs, i se planta devant aquells polissons enfilats per s'escala de gat, i els etziba aquesta s'escomesa:

—¡Bon vespre, germans! ¿Que heu menester negú que vos aguant s'escala?

Quant aquelles dues males-ànimes el senten i el coneixen per sa veu, allà on se figuraven que era a Ciutat, peguen bot de s'escala i fugen com un llamp, fent-se trons de s'escala.

Lo endemà dematí uns quants de pica-pedrers que feien obra ran de s'*Abeurador*, notaren que les faltava una escala llarga, i més tart saberen que la tenia es Bable. Aquest feu fer una crida que no fos negú que ni per obra ni per cap altre motiu s'atansàs a deixar cap escala defora; que de lo contrari, cauria en multa.

No sabem si va conèixer o no aquells dos malfactors; lo que sabem cert, és que no donà cap passa per castigar-los.

L'any 1882 tornava esser baile per quinta vegada l'amo'n Llorens, i un altre malfactor, a's temps que rodava sa processó des Dijous-Sant tirà a ca-seua dos coets de dinamita.

L'amo'n Llorens aclarí qui era que hi havia fets tirar aquells coets, però ni ho volgué dir mai a negú ni donà tampoc cap passa per que castigassen aquell mal-homó.

No és ver que hu eren terribles i inquisitorials aquels dos germans? P'els altres era tot pedat i caritat; per ellis eren inexorables en so'seguir ses penjades del Bon Jesús.

El P. Francesc era tan penitent que, quant se morí, li trobaren un ferest cinturó de puntetes de fer, com una percinta, que duia p'es còs i que esta-

va tot aficat a dins sa carn! Encara se conserva aquest espantós cilici tot ple de sanc seca i amb trossets de pell aferrats. Es dia que se morí aquest exemplaríssim fill de St. Domingo, par que el cel fes demostració, i tot es poble en general exclamava: *El P. Francesc era un sant!*

Falaca a La Última Hora

La Última Hora se passa el temps movent-mòs. questions que llavò no sab sostenir ni un sant remei. Ara mos ne mou una altra perque diguérem que an el Rei d'Italia «una cloveia de granada li nafrà una mà».

Mos crida ale! ale! per haver dit «una cloveia de granada». Vol suposar que «cloveia» només pot voler dir «corteza», «peladura», «recojo», «cáscara», vaja! cosa que sa deixa demunt «ses tovaies» i que hu «fan botir» «es-polsant-les».

¡Ja hi va calçada per aigo *La Última Hora* si se figura que es mot «cloveia» no se pot aplicar an allò que tanca un explosiu perque puga esclatar, i es bossins que botesquen, puguen matar gent i fer maig per llarc! ¿No li diuen es castellans *casco* a lo que tanca i enclou els explosiu? I equina major forsa expressa el *casco* que la «cloveia»? Mos ho sabria dir *La Última Hora*?

Per que no los obrim es *Diccionario de La Lengua Castellana* de la Real Academia de la Lengua, edició de 1884, i veim que diu *Casco*: «Cada una de las capas gruesas de que se compone la cebolla». De manera que es castellans anomenen *cascos* es diferents fulls, tels o «cloveies» que componen es pom de sa ceba; i llavò diuen també *casco de granada* (projectil, explosiu). I *La Última Hora* troba sa cosa més natural i raonable del món que se parli de *casco de granada* i de *casco de cebolla*; i d'això no se'n riu ella. ¿Com se'n ha de riure sa gran *flustea*, si això és lo corrent en castellà?

¿Perque en Català no hem de poder fer lo mateix? ¿perque no hem de poder parlar de «cloveies» d'explosiu o projectil, així com parlem de «cloveies» de ceba, de mel·la, de *coco*, de nou, d'aveïllana, etc. etc. etc.?

Amb això s'acredita una volta més *La Última Hora* d'ignorant de set soles en materia de semántica i de tot lo que sia ciencia seria i formal, acredita que es seu toix és molt més gruixat que es d'Artà, perque sempre ha volgut parlar i doctoretjar de lo que no entèn ni sab per on hi van. Se veu que aqueix diari cap de grí no en sab brot de semántica i ignora completament que es llenguatge humà és casi tot figurat, i que es sentit de ses paraules s' traspassa continuament d'un orde de coses a un altre orde, i que un cop se restreny i s'altre s'aixampla, i que sentits particulars passen a esser universals, i sentits universals passen a esser particulars. Si ses xètxeres de la *La Última Hora* l'haguessen saludada gens an aqueixa ciencia moderna que s'anomena semántica i que és una branca importantíssima de sa filología, no amollarien aqueix dois que amollen sobre ses «cloveies de granada», dois que demostren es pocs graus que fa sa seua aigorden.

¿I que en direm de sa befa que fan des demunt-tot, de ses bessones, de ses nafres de s'esquelet, de s'esquitxar-se, des jo'm-moc, des Canal de la Mànega, de s'esveïdor, des porxos de St. Diumenge? Es allò que deien es antics: *ridere sine re, signum est stultitiae: riure sensa motiu es senyal de toixarrudesa*.

¿I que en direm de sa befa que fan des demunt-tot, de ses bessones, de ses nafres de s'esquelet, de s'esquitxar-se, des jo'm-moc, des Canal de la Mànega, de s'esveïdor, des porxos de St. Diumenge? Es allò que deien es antics: *ridere sine re, signum est stultitiae: riure sensa motiu es senyal de toixarrudesa*.

tot? No és ridícul dir *sobretodo*, *sur-tout*, *Ueberzieher*, i ho serà dir *demunt tot*? Perque hem d'estar privats de dir en Català lo que castellans, francesos, inglesos i alemanys diuen de sa mateixa manera, cadascú en sa seua llengüa? Pot riure tant convulga *La Ultima Hora* demunt això, que totes ses riaies li cauràn demunt de ple; demunt ses seues costelles, i succeirà allò de *ridere sine re...* etc. etc.

II.—I ara vegem això de ses *bessonnes*, *gemelos* que diuen en castellà. Ens trobam amb lo mateix: les castellans de *anteojos gemelos* han tret *anteojos*, i diuen només *gemelos*, aplicat an el joc de *trompes-de-mirar-lluny*, curtes, que se duen dins sa butxaca per *allargar la vista*, quant convé; lo mateix han fet es francesos dient *jumelles* (lunettes); això és, *uieres bessones*. Ara bé un amic nostró anà an el Rosselló; s'hi passetjava amb uns *gemelos* per veure bé es monuments arquitectònics que estudiava; i troba un amic que li enfloca. ¡O quines *bessonnes* que duis més precioses! De manera que tal expressió no la se va treure a queix amic nostró des cap; no feu més que replegar-la de s'us popular del Rosselló. I per cert que aviat deixà d'emprar-la perque, quant tornà an el Rosselló, un altre any, un altre amic li digué, veient aquells mateix *gemelos*.— ¡Quin *allarga-vista* que porteu més joliu! No és gens duptós que *allarga-vista* es un nom més exacte i expressiu que no *bessonnes*, que no passa d'una traducció literal de *jumelles* francès i des *gemelos* castellà. I vetaquí s'historia de ses bones de *bessonnes*, que feren riure tant de filisteus, per allò que hem nit: *ridere sine re...* ja sabeu com acaba. De manera que qui se'n vulga riure de ses *bessonnes*, se'n haue riure també des *gemelos* i des *jumelles*, i encara e'hu farà millor si se'n riu d'ell mateix.

III. I que'm direm de ses *nafres*? Aquí, aquí grate hi! Això les n'ha fetes amollar moltes de bajaranades an es filisteus, que són ciutadanets presumits que en materia de llenguatge no saben fer una o amb sa boca d'un rasso. ¡Ses *nafres*! Pretenen escaps-closos que només poren dir *nafres* parlant de bisties i que per lo mateix *nafra* es ni més ni pus que *matadura*. Ells e'hu han resolt així sensa comanar-se a Deu ni a Santa Maria (si s'hi comanaven, ja no serien filisteus); però es poble mallorquí, sa gent de seny i mallorquina de rel, que no s'empegueix de sa seua nisaga i que parla així com Deu mana i es sentit comú dicta, usa per pa i per sal es mot *nafra*, aplicat a persones i no d'ara, sino fa molts de sigles.

Sa gent afectada de parlar bé i no contagiada de forasterisme empra en mil ocasions frases com aquestes: «No't poses amb això, que en sortiràs *nafrat*». Allò que li digueres li reverdís ses *nafres*.—Me varen ferir un bras i hi tenc una *nafra* feresta.—Va caure aquell homo o aquella dona i se va fer una *nafra* a un genoi com es call de sa ma. Amb aquest negoci t'ets posat? No't curaràs sa *nafra* amb mil pessetes!»

Es llibres de devoció antics, mallorquins i catalans, duen «el devot exercici de les Cinc *Nafres* de Nostre Senyor Deu Jesucrist».

I ¿què en diuen de *nafra* es diccionaris de sa nostra llengüa? Es del Pare Figuera, de N'Amengual i es de *Unos Amigos* posen, com primer sentit de *nafra*, *llaga*.—El *Vocabulari d'Eloissa* de N'Artur Perez Cabrero posa *nafra*: *herida*.—El *Diccionario Valenciano-Castellano* d'En Carles Ros.—Valencia, 1764.—p. 164, posa: *NAFRA*, *herida*: *d'aquell jock i xqué nafrat*.—El *Dictionarium seu Thesaurus Catalano-Latinus* d'En Pere Torra.—Barcelona, 1726.—p. 439, posa: *NAFRRA* *fonda*: *Vulnus*, *plaga* (suposam que es caps-de-gri de *La Ultima Hora* saben que *vulnus* vol dir *ferida* i *plaga* vol dir

llaga). *NAFRAR* o *ferir*: *vulnero*, *saucio*, *caedo*.—El *Gazophilacium Catalano-Latinum* d'En Juan Lacavalleria.—Barcelona, 1696.—p. 756-7, dedica *nafra* prop d'una columna, que comensa així: *NAFRA*, *ferida*, *Plaga*, *vulnus*; i posa fins vint i set frases a on entra es mot *nafra*; aplicat a persones.—El *Lexicon seu Dictionarium* del famosíssim Mestre Antoni de Nebrija.—Barcelona, 1585.—Part catalana—p. 74, posa: *NAFRAR* *ques rete en sanc*: *vulnus*. *NAFRAR* *ab materia*: *ulcero* *NAFRA* *com sévulle*, *plaga*. *NAFRAT* *ple de tals nafres*: *plagusus*. El *Lexique Roman* de Mr. Raynouard, T. IV, p. 297-7, posa: *NAFRAR* *v* *blessar*, *meurtrir* (ja hu d'uen sobre es babaluts de *La Ultima Hora* que *blessar* vol dir *ferir*, *ensatar*, i *meurtrir*: *engrunar*, *esflorar*). *NAFRA*, *blessure*, *coup* *meurtrissure* (compreneu, pitja-olives, de *La Ultima Hora*).—El *Provenzalisches Supplement*.—*Wörterbuch*. *Berichtigungen und Ergänzungen zu Raynouards Lexique Roman* (Doctors tendrá *La Ultima Hora* que sabrán traduir aqueix titol) de N'Emili Levy.—Leipzig, 1894 (ja n'hi ha 7 toms de publicats i només arriba a la lletra S).—T. V, p. 356-7, posa: *NAFRAMENT* *v* *Verwundung* (i voltros de *La Ultima Hora* que sabeu alemany! ¿que no vol dir *ferida* aqueixa paraota?)—*v* *Verletzung* (fig.) *Schädigung* (i aqueixes altres dues, germanets, ¿que no volen dir: *ferida*, *lesió*, *violació*, *perjuí*, *dany*?).—*NAFRAR* *v* *Schädigen* (danyar, perjudicar), *verletzen* (ferir, lesionar).—*NAFREJA*: *Kleine Wund* (ferida petita).—¿Que tal Pascual? Estau desenganyats, torra-pipes de *La Ultima Hora*, que en materia de llenguatge mallorquí vos toca un bon callar si no voleu pegar de genois?—IV.—En quant a *esq* *elet*, anau tan lluny d'osques en so voldre ha ridículsar, que demostrau una volta més sa vostra blaiura. I ¿que li diuen es francesos a un *esquelet* més que *squelette*, pronunciant *squelet* tan sols? ¿De manera que es francesos han de porer dir *squelet* i noltros no? ¿A on es es fonament de ses vostres riaies? ¿E'hu veis com vos cau demunt de ple el *ridere sine re signum est stultitiae*?

V.—I ¿que en direm de sa befa que feis des verb *esquitxar-se*, en sentit d'anar-se'n aviat a una banda o altra? ¿Tal volta no s'usa aqueix verb en tal sentit de cap a cap de Mallorca? No, no el mos hem tret noltros des carabassot; e'hu diu tothom que no pateix de forasterisme i ¿què mos dirieu si noltros tractaven de riure-mos del verb castellà *colarse* en sentit d'*aficarse* un a part o *banda* o del verb *largarse* en sentit d'anar-se'n d'un lloc? Llavor sí que mos posarieu en ridícul i mos porien cantar es *ridere sine re*, que ara vos cantam, grans pifolers!

VI.—En quant a lo de donar an ets *automòvils* es nom de *Jo'm moc*, no hu hem fet mai, ni la LA AURORA ni cap des qui escriuen LA AURORA. Es una cosa que mos han atribuïda, un berret que mos han posat, mentint solemnissimament es; qui diga que es sortida de sa nostra boca tal expressió.

VII.—I ara parlem una mica des ditxós *Canal de la Mànega*, que se veu que ha fetes ses delicies des bereïols de *La Ultima Hora*. Ja sab tothom quin canal és aqueix, es que hi ha entre Inglaterra i França. Ets inglesos li diuen *English Channel*, i es francesos *Canal de la Manche*. I ¿per que l'anomenen així? Senzillament perque presenta sa forma d'una *mànega* colossal. ¿Qui s'atrevirà a negar que *manche* en francès vol dir *mànega*? De manera que lo que diuen es castellans *Canal de la Mancha* es senzillament una traducció barbatxa. *Mancha* en castellà no vol dir més que *taca*, *clapa*, i es canal que hi ha entre Inglaterra i França no té res de *taca* ni de *clapa*; lo que té sa forma de *mànega*; i per això es francesos li diuen *le Canal de*

la Manche (el canal de la Mànega). Per lo mateix, biduins de *La Ultima Hora*, heu de dir *Canal de la Manche* en francès, heu de dir *Canal de la Manja* en castellà o *Canal de la Mànega* en català de Mallorca. Això es lo racional, lo lògic, lo conseqüent. Per lo mateix ses vostres riaies d'aqueixa expressió nostra son un altre cas des *ridere sine re...*

VIII.—També vos tirau terra demunt amb so riure-vos de que noltros diguem *esoèidor* a un *destróyer*, paraula inglesa que va molt bé dins s'ingles, pero que dins es castellà i es Català hi plora i hi diu tant poc com un joc de pistoles a un Sant Crist. ¿Que significa en anglès *destróyer* més que *destrúidor*, *esoèidor*? ¡Ve'am qui tendrà reguinyls per desmentir-mos!

IX.—Allò altre des *Porros de Sant Diumenge*, ni LA AURORA ni cap des qui escriuen LA AURORA ho ha dit mai; no passa d'un barret, inofensiu, això sí, que qualque potxós s'inventà fa anys i el feu córrer come cosa nostra, sensa cap fonament de veritat.

D'una manera que *La Ultima Hora* segueix movent-mos questions a la baballana, sensa to ni sò, efcant-se en coses que no entén, i per això etziba més desbarats que paraules, i se posa més i més en evidencia, demostrant que si sab poc d'historia de Mallorca i de Catalunya i d'Aragó i re de poquisim de s'historia de la Llengüa Catalana i Provensal, encara sab més poc es mallorquí actual, que embarollen fins i tot ets alots de mamella.

Ho hem dit diferents vegades i hu repetim: *La Ultima Hora* es un des periòdics més filisteus i més virolencs que escaufa es sol.

El mon fa rodes

Veritassí una que n'ha feta fer es nostre bon amic En Juan Estelrich demunt es nostre benivolgut confrare *Sóller* dissapte passat. E'hu copiam per via d'informació.

Diu així:

Una lliçó de noble patriotisme

A don Joan Lluís Estelrich, catedràtic, «Pas a pas, mot a mot, he seguit amb certa commiseració els vostres malaurats articles de *La Ultima Hora*, on no sé si és més de dordre el vostre estil exòtic i sensa solta o la vostra manca de sinceritat. Heu de creure que cada paraula que heu escrita ha sigut per a mi un disgust greu, car vos tenia concebut com a persona seriosa que sabia sostenir una polèmica, una discussió qualsevulga, amb la serenitat que cal esperar dels vostres anys i de la vostra cultura. Sempre vos havia considerat, sempre havia retut en vos l'homanatge degut al seny i a l'experiencia; per això amb més recança, amb més sentiment, una imperiosa necessitat, un desig irrefrenable de justícia, m'obliga a dedicar vos un parèl de retxes que és impossible vos sien agradoses però que desitjaria no les prenguéssiu a mal.

Jó no tenc cap obligació, es ver, de defensar l'actual Vicari General de Mallorca; Mossen Antoni M. Alcover. No soc advocat de negú i molt menys de personalitats que saben manejar la ploma més bé que jo i que, per tractar-se de cosa propia, saben quins són els arguments més forts per a la seva defensa. Però, tengau per ben segur, que, enc que Mn. Alcover fos el més gros dels meus inemics, no podria resistir-me en el cas present, d'estar, per noblesa i per patriotisme (ço que vos predicau en el vostre escrit del 28 de setembre últim), al costat del Vicari General.

«I comencem.
«Quina és la vostra intenció? Es atacar per esperit agressiu a Mn. Alcover? Es combatre per esperit castellanista

i centralitzador el naixent nacionalisme mallorquí, batejat amb el nom de catalanisme de Mallorca?

«Si la vostra intenció és atacar a Mn. Alcover, heu de creure que heu assolit a bastament la vostra finalitat i heu de créure també que aquesta obra vostra té tot el caràcter d'una venjança personal, que no sabem a quins escondits motius obeïx, però que, a judicar per les mostres presentades fins avui, és grollera i apassionada! Un hom no pot deixar de pensar que, si posau virilència a la ploma vostra, deü ésser perque els trets van dirigits contra un clergue, i que altra fora la conducta vostra si atacàssu un individu civil o militar, car en el primer cas tendrieu la resposta deguda i en el segon haurieu rebut a la primera enyestida la visita d'un parell de senyors.

«I si, per altra banda, és el vostre intent combatre el nacionalisme a Mallorca, per que vos dirigiu amb tanta animositat contra Mossen Alcover, havent-hi adf nacionalistes tan fermes, tan irreductibles, tan patriotes, tan plens d'un desig de proselitisme tal volta com el Vicari General? Per que no investiu al redactor humil d'aquests paragrafs? Ah! Es que resulta més fácil comprometre una persona religiosa qui té un càrrec de molta responsabilitat i qui no pot respondre a certes directes i indirectes, que retre una persona civil qui quant calgui pot parlar clar i llampant! Sabeu que diu tothom? Idó que ço que menys vos preocupa es la qüestió nacionalista, i que ço que voleu és aprofitar la ocasió d'haver de deixar Mn. Alcover el Vicari General, que li dona autoritat, per a satisfer petites venjances i fer lo quedar malament davant la clerecia, davant els feligresos, davant la próxima autoritat eclesiàstica, davant els poders constituïts. I això, sia veritat o no, en totes les llengües del mon té un nom corresponent a *covardia*.

«I per realitzar un obra que, enc que tinguéssiu raó, de la manera que la duis a terme, sempre seria odiosa, vos heu valgut de l'ignorancia i de la mala fe. I deim ignorancia perque tan sols a un ignorant de la política catalana se li acut dir i estampar que el *nacionalisme* és «la última forma de una de las varias escuelas del catalanismo militante elaborada recientemente por el señor Cambó...», quan fa vinticin anys o més que el nacionalisme amb son propi nom existeix a Catalunya! I deim mala fe perque tan sols a un sofista, i encara deis dolents, se li acut confondre el patriotisme amb la cortesia. Això de dir que un homo no és patriota perque en certa ocasió va blasmar els reis que's passen la vida en sarau i festes, és una senyal inexcusable de mala fe, per no dir fanatisme monàrquic o fluixedat cerebral! Si precisament l'esmentat blasma es una mostra de patriotisme!

«Prou; com amic que som, crec que atenant aquestes senzilles indicacions posarèu una mica més d'esment en la redacció d'uns escrits que, amb molt de sentiment per les persones que vos estimen, vos desacrediten com escriptor, com a catedràtic i fins com a persona de seny sencer».

JUAN ESTELRICH.

Noticies de sa guerra

Arribades dia 7
—Es periòdics inglesos diuen que Inglaterra ha perduts 17.197 oficials i 288.378 soldats desde juliol a setembre en sa guerra amb Alemania. ¡Veïes si hu pagal!
—Setze batallons rúmans travessaren el riu Danubi devers Rychovo, avençant contra es búlgars, que los reberen tan granat, que es rúmans hagueren

ren de recular per no romandre tots an es siti, que n'hi romangieren molts, tants que sa terra estava tapada de morts, i es búlgars ocuparen ses posicions rumanes. Aqueis batallons eren de sa guarnició de Bukarest, i això ha fet una impressió feresta dins sa capital de Rumania. Entre sa gent grossa i de qui hi ha dal de Bukarest no hi ha casi negú que no plori la mort de qualque parent o de qualcuns, que han deixats ets ossos an aquella batalla.

—A la Dobrutja (Rumania) es turcs han fet benes tot un batalló rumà; no hi quedà casi cap homo per contar-ho.

—En Gustau Hervé dalt es seu diari diu que, si Rússia no va a ajudar an es rumans de bon de veres, vendrà una desgracia feresta p'ets aliats, que los costarà des pebre.

—Un diari de Compenhague, *Politiken*, diu que s'ofensiva russa està aturada per falta de municions d'artilleria, i que per ara es russos tenen mal de fer besquetjar-ne. Això fa que s'infanteria russa no té defensa contra es foc horrorós de s'artilleria alemanya, que hi fa una mala fi de baixes i es debades tot s'heroïsme de s'infanteria russa.

—A Rjahobo es rumans se'n han duita una bona derrota i són romasos atzufats de mala manera. Quina responsabilitat més tremenda ha d'esser per un Rei o Govern es moure una guerra sensa cap necesidat coneguda!

Arribades dia 8

—En Gustau Hervé dalt es seu diari diu que Rússia no pot permetre que ets Imperis Centrals i Bulgària engrunin Rumania, però que lo terrible és que s'únic port que té Rússia per comunicar-se amb Europa, es port d'Arkangel, aviat romandrà bloquetjat des gel perquè aquella mar se gela sempre en venir s'ivern; i no sols això, sino que amb ses ordes que ha donades Suecia, no poràn passar res cap a Rússia ni ets aliats d'aquesta ni es neutrals, i resultarà Rússia més bloquetjada que Alemanya i imposibilitada de socórrer Rumania. Rússia, diu N'Hervé, s'és deixada sorprendre d'ets aconteixements, i no li ha llegut tragar tropes i es material de guerra necessari an es Balkans, i així res aturrà ets alemanys de tirar-se demunt Rumania, que està perduda si no pren redós de ses tropes de Salòncia.

—Una nota oficial de Londres diu que de dia 1 de juny a 24 de Setembre es submarins inemics (alemanys i austriacs) han tirats a fons 73 naus ingleses, 123 de ses altres nacions aliades i 66 de nacions neutrals. ¡Velès si hu paga! ¡Es de Londres que arriba tal noticial!

—Telegrafia de Copenhague (Dinamarca) que se confirma que dins la Mar Blanca naveguen submarins alemanys i han afonats dos vapors que duien concert an es port d'Arkangel (Rússia).

—Telegrafia de Roma que venen noves d'Alexandria de que a Egipte comensa a mancar carbó perquè es vapors fan nassos a dur-n'hi de por que menen an es submarins des Mediterrani, que tammateix tenen es jocs massa feixucs i fan unes afalagadures i juanets del Dimoni an ets aliats i a tots es qui los duen pertret.

—A Alemanya sa carn ha devallat perquè n'hi ha tanta en v'lguen. ¡El dimoni son ets alemanys per besquetjar-se tot allò de que afreturen!

—Telegrafia de Stokolmo, capital de Suecia, que Rússia no ha enviats a Rumania mes que 43000 homos. ¡I per aquí ets aliats mos aixordaven cridant que n'hi havien enviats 500 000! Es rumans reixen ses espases contra Rússia perquè diuen que 48000 homos són massa poca cosa per haver-los fet entrar en sa guerra, i que això es deixar penjada Rumania.

Arribades dia 9

—Es diari de Nova-York *Evening World* diu que s'Embaixador d'ets Estats Units a Berlín s'en va a Nort-América i du una comanda d'Alemanya per Mr. Wilson sobre fer ses paus. ¿Serà vera aqueixa? Convé posar-ho en corantena per lo que puga esser.

—Telegrafia de Roma que el Papa ha escrit an el Cardenal Arquebisbe de Colonia rebrotant ses acusacions que li han dirigides de que favoreix més uns bel·ligerants que no ets altres, allà on ell, come Representant suprem del Rei de la Pau, que és el Bon Jesús, clama i demana sa pau per tota l'humanitat; prega an el Cardenal Arquebisbe que don a conèixer aqueixa carta dins Alemanya i que exciti es clero alemany a sa pietat.

—Presoners rumans han declarat que companys seus obligaren presoners alemanys a lluitar contra Alemanya a la vanguardia.

—Es reservistes grecs fan flamada contra es *venizelistes* i tenen ets aliadòfils més reitgirats que un cuc per lo que aqueis fan per que Grecia haja d'anar a la guerra sensa cap gana d'anar-hi. S'és donat es cas de es reservistes envestir es *venizelistes* si se topen per classes o carrers o camins. Aqueis senyors *venizelistes* trobam que se mereixen una bona lliadó.

—Hidroavions alemanys atacaren grans navilis russos que duien tropes, i los mal-feriren ferm; també bombetjaren un estol de cavalleria rumana que duia municions cap a Dobrutja (Rumania).

—Telegrafia de Nova York que es Ministre de Negocis Extrangers d'allà Mr. Lansing, ha dit que encara no ha rebuda sa nota d'Inglaterra sobre submarins, però que es Govern nort-americà no està disposat a mudar de conducta envers des submarins, i que per lo mateix admetrà es submarins mercants com fins aquí.

Es Govern grec ha fets passar a sa reserva un general i quinze coronells per esser-se demostrats públicament *venizelistes*. Sa situació des Govern grec no deu esser tan apurada com la pinten es telegrames aliats, quant es Govern del Rei s'atansa a fer això.

—Es diari de Londres *Daily Chronicle* diu que es General Mackensen ha rebuts reforços, lo qual demostra, diu aqueix diari, que ets alemanys segueixen considerant come principal sa campanya de Dobrutja.

—Telegrafia de Nova York que arribà allà aqueis dies es submarí alemany V-53; hagué de menester devuit dies per arribar-hi d'Alemanya; prengué recapte de boca i saupà ancores mar endins. Se'n tem s'Embaixador anglès i cap a fer s'instancia an es Ministre de Negocis Extrangers protestant de que haguessen admés tal submarí; pero es Ministre just contestà que en donaria compte an es Govern.

—Es polonesos que lluiten dins s'exèrcit austriac han demanat per formar un còs especial i usar sa bandera polonesa; i els ho han concedit, però ets oficials an d'esser austriacs, si bé han de dur s'uniforme polonès. No està mal pensat. Son vius així mateix ets austriacs.

—Telegrafia d'Atenes que el Rei Constantí no està gens resolt a mudar de política, venga lo que venga. Bé fa el Rei. Ja hu diu s'adagi mallorquí: *Qui barata es cap se grata*.

—Diuen de Ginebra (Suïssa) que tot es material que duien es rumans com passaren es Danubi, es búlgars els ho han espampolat.

—Ets austro-alemanys han derrotats es russos a Bidshard i a Rgyanduz.

Arribades dia 10

Es vapor *aliat Franconia* que un submarí alemany afonà dins es Mediterrani no fa gaire, era de 18000 tonellades; i servia per transportar tropes. Tanta de sort que llavò no'n duia.

—Telegrafia de París que dia 4 un submarí afonà es vapor francès *Gallia* que duia dos mil soldats; se'n salvaren 1362.

—De Londres telegrafia que es submarins alemanys han afonats es vapor noruec *Resham* i ets inglesos *Sidonía* i *Hastings*.

—Telegrafia de París que s'Estat Major de Rumania ha mudat es caire a sa pedra, vui dir, de pla de campanya, en vista de que sa cosa no va gens llatina: així és que s'exèrcit rumà buidarà de la Transilvania, de tot lo que havia invadit d'Austria i just defensarà ses fronteres, i tota sa forsa disponible anirà a la Dobrutja per capturar En Mackensen, que los fa ses pessigoies ben endins an es rumans.

—Arriben noves de Nova York que es submarí alemany V-53, com hagué saupat d'allà, topà es vapors inglesos *Westpoint* i *Strathdent* i los tirà a fons.

—Es submarí alemany U 53, tornant de Nort-América, diuen d'Inglaterra, que ha tirats a fons es vapors *Strathdone* de 4321 tonellades, *Stephane* de 3449; *Kingston* de 5546; *Blonarsjdik* de 4224 i *Christian Kadsen* d'altres 4224. Això ja se diu er fveta.

Arribades dia 11

—A Grecia és entrat un Govern nou; es diari francesos en fan befa. Bona senya!

—Diuen de Londres que uns quants torpellers del Mar Negre investiren es port turc de Sam Lum i hi afonaren 58 barques de vela. Blanca! Posau-la en aigo sal, an aquesta! Digau-la, ma fia, que creguedora sia!

—Dins es setembre ets alemanys perderen 21 aereoplans i es francesos i ets inglesos 129. ¡N'hi ha de biaix!

—Ets austro-alemanys dia 9 derrotaren es rumans devora Seorzburg i llavò los feren buidar de sa ciutat de Brasso.

—Ets italians segueixen a l'Isonzo, com entany, donant les-se amb sos austriacs.

—Telegrafia de Nova York que un estol de submarins alemanys caplleven devers ses costes nort-americanes per fer xicotines an es navilis aliats que passin per allà. Es navilers inglesos i nort-americans han donades ordes de que es seus vapors no sortin des ports per por de mosques. Per paga ja los n'han afonats deu en pocs dies.

—*Le Temps* de París diu que així com Alemanya i Austria concentren totes ses seues forces disponibles contra Rumania, ets aliats, si volen anar bé, les han de concentrar a favor de Rumania i de Rússia per salvar sa situació.

—Es caporal socialista Gustau Hervé diu que ses Potencies aliades se preocupen massa molt de Grecia i massa poc de Rumania, allà on corren més perill a Rumania que no a Grecia.

Es diari de Nova York *Evening Sun* diu que Alemanya vol fer de Rumania lo que va fer de Servia, i que, si ets aliats baden una mica, com se'n temeràn, ja no hi seràn a temps.

Arribades dia 12

—Telegrafia de Berlín que s'exèrcit rumà se'n ha duita una grandiosa derrota. Es caiguda en poder d'alemanys, austriacs i búlgars la quarta part de s'artilleria rumana i una barbaridat de municions i altre cabal de guerra. S'exèrcit rumà invasor de Transilvania ha hagut de recular davant s'investida de s'exèrcit austro-alemany.

—Un diari de Nova York diu que, si

ets Estats Units se baraiaven amb Alemanya, es submarins alemanys los donarien molt que fer, i que aqueis faràn ses pessigoies endins a Inglaterra. Es cop mortal d'Alemanya a Inglaterra, diu aqueix diari, encara ha de venir i quant hi haja tal cop, anirà millor esser amics d'Alemanya que d'Inglaterra. —Sa prensa francesa té molts de maldecaps i mal de ventre sobre sa guerra submarina i d'aqueis submarins alemanys que capllevan per ses costes nort-americanes. Es diaris francesos tenen molta de por de que ets Estats Units no fassen costat a Alemanya davall.

—Submarins alemanys han afonats una partida de trasatlàntics per sa banda de Nort-América: s'inglès *Cameponia*, que duia 600 passatgers, es donès *Frederic*, a on viatjava s'embaixador francès Mr. Gerard, i *Hawita* i *Columbia*. —¡Vaja quins reis de la mar que son ets aliats! ¡Ja no arriben a reis constitucionals!

—Es diari de Londres *Daily Mail* diu que ets alemanys ara se serveixen d'uns altres gasos asfixiants, que en lloc de formar niguls o boires son del tot invisibles. ¡El dimoni son aqueis alemanys! ¡I a n'hi haurà de feina per esclafar-los i llevar-los des mig!

—Es cinc primers dies d'aquest mes es submarins alemanys han afonats devers ses costes d'Inglaterra catorze navilis inglesos i neutrals que duien contrabandol de guerra.

¡Benvingut sia!

Ahir arribà lo Rdm. Sr. Bisbe de Mallorca i li feren una rebuda grandiosa i entusiasta, gracies a Deu.

¡Milions de vegades benvingut sia! Amèn.

Noticies de Manacor

El P. Benet Riera de l'Orde de Predicadors, és tornat per estar an es Convent de Manacor. Fonc es primer que vengué come Superior quant es frares dominics restabliren aquí sa seua residència. Després es seus Superiors el feren anar a Solsona per Mestre de Novicis i d'allà l'han tornat enviar entre noltros. Ben vingut sia.

Aquest any pareix que mos vol fer un estívet de St. Martí ben estirat; la gent ja torna fer formiguers, i n'hi ha que esperen a carregar-los a sa primera saó que farà, com més acorada, millor.

A la Parroquia pareix que ja està enratjolat tot es trast de devall sa cúpula, i ara comensa a fer planta. Deu vulga que prest ho vegem tot acabat.

Diuenge avespere acabaren a l'església de St. Vicens Ferrer ses Coranta-Hores de la Mare de Deu de l'*Amor-Hermós*, que resultaren molt solemnes i concorregudes; a s'acabata hi assistí una representació de s'Ajuntament.

Dia 11 se morí *madò* Francina Garau a sa avansada edat de 95 anys; era una dona de bons sentiments, fenera i afectada de cumplir ses seues obligacions. Deu l'haja acullida a la Santa Gloria. Amèn. Enviem es nostro condol a sa seua familia.

Demà a l'església de St. Vicens Ferrer, hi haurà festa solemne de *Maria Auxiliadora*; predicarà el P. Antoni M. Sansó, salesià, nadiu de Manacor. Aquesta festa és en acció de gracies per la curació d'una persona que estava molt malalta.